

De trekvogels achterna

Met belangstelling heb ik het fascinerende interview van Koos Dijksterhuis met Leo Swarts gelezen. Vooral zijn mededelingen over de grutto waren bijzonder verontrustend. Dat de rijstboeren in Guinee-Bissau 1 tot 2 procent afschieten is wellicht nog te billijken. Maar dat Nederland verantwoordelijk is voor de grote terugloop in de, van huis uit Nederlandse, gruttopopulatie is minder aanvaardbaar. Deze teruggang lijkt mede veroorzaakt te worden doordat, naar ik aanneem, de grutto in Nederland geen beschermde vogel is. Anders zou het moeilijk te verklaren zijn hoe de gemeente Rotterdam tot het voornemen is gekomen de Schieveense polder, een belangrijk broedgebied voor weidevogels, waaronder vooral de grutto, te doen veranderen in een moeras als compensatie voor een gelijktijdig daar te vestigen industrieterrein. Hopelijk kunnen Leo Swarts en de zijnen alsnog deze vogelsoort beschermd krijgen

tegen dit soort natuurvandalisme.

MARK VAN BLANKENSTEIN
Berkel en Rodenrijs

De Nederlandse natielidende op de Olympische Spelen van 1908

WETENSCHAPSBIJLAGE 19-09-09

De Hollandsche natie

Marita Mathijsen schrijft dat ze De Hollandsche natie (1812) van J. F. Helmers niet verkocht kreeg aan haar studenten: ze wisten er geen raad mee, want ze vonden het niet mooi. Om die reden moet de tekst volgend jaar maar weer van de verplichte literatuurlijst. Nu lijkt het mij onverstandig een esthetisch criterium te hanteren bij de selectie van oudere teksten, want dan zouden alle klassiekers sneuvelen: Sara Burgerhart? Een draak! Van Alphens kindergedichten? Te moralistisch! De *Camera Obscura*? Wat een ouderwets gezever! Een functionalistisch uitgangspunt lijkt mij vruchtbaarder: het is de taak van een docent om de studenten te wijzen op de andere functie die li-

teratuur in het verleden vervulde en ze de juiste vragen te leren stellen. Waarom was dit soort literatuur ooit zo populair? Wie lasen deze teksten en hoe functioneerden ze in de samenleving? Wat leren ze ons over het verleden én het heden? In het geval van De Hollandsche natie is er gespreksstof genoeg. Dat bleek wel toen ik in 2008 met een groep masterstudenten een moderne editie van deze tekst vervaardigde. De studenten vonden het geweldig. Waarom? Ze verwonderden zich over deze geëxalteerde liefdesbetuiging aan

het vaderland: hoe kan het dat deze tekst ooit tot de basisuitrusting van iedere Nederlander behoorde? Ze deden vervolgens onderzoek naar het ontstaan van nationalisme in Nederland, het fenomeen verzetsliteratuur, Helmers’ visie op de koloniën en de samenstelling van zijn canon. Ze

LOTTE JENSEN,
universitair docent oudere Nederlandse letterkunde, Radboud Univ.

De Nederlandse natielidende op de Olympische Spelen van 1908

WETENSCHAPSBIJLAGE 19-09-09

Tegengesteld geladen druppeltjes

Het artikel ‘Tegengesteld geladen druppeltjes hoeven elkaar niet altijd aan te trekken’ doet me sterk denken aan een experiment dat we tijdens de natuurkundeles uitvoerden. Een stuk pvc-buis werd met behulp van een wollen trui elektrisch geladen. Die buis trok dan papiersnippers, die op tafel gelegd waren, aan. Het bijzondere was dat deze snippers soms, zodra ze de buis raakten, er weer vanaf geschoten werden. Als de omstandigheden gunstig waren (droog, vriezend weer), stui-

terden de snippers gedurende een tijdsbestek van ongeveer 1 seconde enkele malen tussen de buis en de tafel heen en weer. De verklaring die we ervoor gaven, (en ongetwijfeld de juiste), was dat de snippers na aanraking met de buis ook een (negatieve) lading kregen en bijgevolg werden afgestoten. Zodra ze de tafel weer raakten verloren ze deze lading weer, waarna het proces zich herhaalde. Het lijkt me waarschijnlijk dat hetzelfde mechanisme, althans voor een deel, verantwoordelijk is voor de uitkomst van het in de krant beschreven experiment. Zodra de druppels het wateroppervlak raken en zich, zoals beschreven, een brug vormt, kan negatieve lading naar de druppel stromen. Hierna gaat het er alleen nog om welke kracht groter is, de elektrostatische kracht (die de druppel afstoot), of de oppervlaktespanning (die de druppel het water probeert in te trekken). Kennelijk is er een bepaald voltage waarboven de

kwamen onder meer tot de verrassende ontdekking dat Helmers’ canon verrassend weinig verschilde van de hedendaagse historische canon van Frits van Oostrom.

Ooit schreef Mathijsen dat Sara Burgerhart tot de verplichte kost van elke student Nederlands zou moeten behoren. Het was zoals met tandenpoetsen: misschien niet lekker, maar wel noodzakelijk. Zo is het precies met De Hollandsche natie. Dit gedicht mag dan oncomfortabele gevoelens opwekken, het behoort tot de verplichte bagage van elke student Nederlands. Geen andere tekst leert ons zoveel over de toenmalige functie van literatuur als dit gedicht. Geen andere tekst laat zich bovendien zo gemakkelijk verbinden met actuele discussies: van de canon van Frits van Oostrom tot het Nationaal Historisch Museum, van de kopvoddentaks tot de Trots op Nederland-beweging. Laat studenten Nederlands en geschiedenis deze tekst verplicht lezen, opdat ze kritisch leren reflecteren op kwesties als canonvorming, historisch besef en nationale identiteit in het verleden én het heden. Succes gegarandeerd.

LOTTE JENSEN,
universitair docent oudere Nederlandse letterkunde, Radboud Univ.

De Nederlandse natielidende op de Olympische Spelen van 1908

WETENSCHAPSBIJLAGE 19-09-09

Tegengesteld geladen druppeltjes

Het artikel ‘Tegengesteld geladen druppeltjes hoeven elkaar niet altijd aan te trekken’ doet me sterk denken aan een experiment dat we tijdens de natuurkundeles uitvoerden. Een stuk pvc-buis werd met behulp van een wollen trui elektrisch geladen. Die buis trok dan papiersnippers, die op tafel gelegd waren, aan. Het bijzondere was dat deze snippers soms, zodra ze de buis raakten, er weer vanaf geschoten werden. Als de omstandigheden gunstig waren (droog, vriezend weer), stui-

terden de snippers gedurende een tijdsbestek van ongeveer 1 seconde enkele malen tussen de buis en de tafel heen en weer. De verklaring die we ervoor gaven, (en ongetwijfeld de juiste), was dat de snippers na aanraking met de buis ook een (negatieve) lading kregen en bijgevolg werden afgestoten. Zodra ze de tafel weer raakten verloren ze deze lading weer, waarna het proces zich herhaalde. Het lijkt me waarschijnlijk dat hetzelfde mechanisme, althans voor een deel, verantwoordelijk is voor de uitkomst van het in de krant beschreven experiment. Zodra de druppels het wateroppervlak raken en zich, zoals beschreven, een brug vormt, kan negatieve lading naar de druppel stromen. Hierna gaat het er alleen nog om welke kracht groter is, de elektrostatische kracht (die de druppel afstoot), of de oppervlaktespanning (die de druppel het water probeert in te trekken). Kennelijk is er een bepaald voltage waarboven de

elektrostatische kracht het wint van de oppervlaktespanning.

M.N.ROEGHOLT
Leiden

De Nederlandse natielidende op de Olympische Spelen van 1908

WETENSCHAPSPAGINA , 21-09-09

Kankerprostaat mogelijk door virus

In het artikel ‘Kankerprostaat mogelijk door virus’ staat vermeld dat de enige kanker die alleen na een virus ontstaat baarmoederhalskanker is. Voor alle volledigheid, Kaposi sarcoma, een vorm van huidkanker, wordt vaak gediagnostiseerd bij mensen die besmet zijn met zowel HIV als HHV8 (herpes-virus). Het verband tussen Kaposi-Sarcoma en HIV is na wetenschappelijk onderzoek statistisch significant gebleken.

MAKS ROMEIJN
Per e-mail

De Nederlandse natielidende op de Olympische Spelen van 1908

WETENSCHAPSBIJLAGE, 05 EN 19-09-09

Licht in de kwikkwestie 2

In de discussie over het gloeilampverbod blijft merkwaardigerwijs een cruciaal verschil tussen gloeilamp en spaarlamp steeds ongenoemd (al komen Prof.ir. R.W.J. Kouffeld en Jan Dirk de Block er in hun brieven van 31 augustus en 19 september in de buurt). Namelijk dat de levensduur van een gloeilamp vastligt op een maximum aantal branduren (ongeveer 1000), terwijl het bij spaarlamp gelimiteerd is op een maximum aantal keer aan en uit zetten (zo’n 2500, naar mijn beste weten), waarbij het er niet toe doet hoe lang hij telkens brandt. Als dat elke keer 4 uur is haalt de spaarlamp dus maar liefst 10.000 branduren, als het elke keer 3 minuten is komt hij echter maar tot 125 branduren.

In het tweede geval is de spaarlamp (veel) duurder in het gebruik dan een gloeilamp, omdat er weliswaar energie en dus stroomkosten bespaard worden, maar de kosten van de lamp per branduur de pan uitrijzen. Een eerlijke vergelijking kijkt im-

mers naar de totale kosten per geleverde hoeveelheid licht: bij de huidige prijzen (25 eurocent per kWh, prijs gloeilamp 1 euro, spaarlamp 5 euro) komt bijvoorbeeld 1000 uur licht voor een 8W spaarlamp op 42 euro, voor de vergelijkbare 40 W gloeilamp op 11 euro; de kosten zijn gelijk als de lamp per keer gemiddeld ongeveer 12 minuten brandt, daaronder wordt de spaarlamp snel duurder; uiteraard komt de spaarlamp er bij hogere wattages beter van af, maar bij lagere juist nog slechter. Omdat de meeste lampen in huis telkens maar kort branden (waar De Block terecht op wijst), zijn wij straks enkele tientjes per jaar meer aan verlichtingskosten kwijt. Dit alles geheel in tegenstelling tot wat reclamecampagnes en lampverpakkingen ons willen doen geloven door te suggereren dat een spaarlamp altijd veel langer meegaat aan een gloeilamp, daartoe in staat gesteld door het ontbreken van de verplichting om het maximum aantal keren aan-uit te vermelden. De ironie wil dat als het gloeilampverbod eenmaal is ingegaan, we onze verlichtingskosten alleen nog maar kunnen drukken door de spaarlamp minder vaak aan en uit te zetten en hem dus langer nutteloos te laten branden. Het uiteindelijk resultaat is dan geen lager maar juist een hoger energieverbruik.

DR. L.F. FEINER

Em. hl. natuurkunde Universiteit Utrecht

WETENSCHAPSBIJLAGE 17-09-09

WETENSCHAPSBIJLAGE 17-09-09

Correctie arboretum

In het artikel ‘Plantkundige heeft geen boom meer nodig’ staat dat de Wageningen Universiteit zijn beide arboreta onlangs heeft afgestoten. Die suggestie, mede ontstaan als gevolg van een redactionele ingreep, is onjuist. De Wageningen Universiteit heeft het wetenschappelijk beheer van haar beide arboreta onlangs beëindigd, maar woordvoerder Simon Vink laat weten dat beide arboreta nog steeds in bezit zijn van de universiteit.

Voor het zogeheten Klein Arboretum is een beheersovereenkomst gesloten met stichting Het Depot “waardoor het gebruik van de tuin door het publiek op hoger plan gebracht kan worden”. Volgens de woordvoerder buigt een werkgroep zich dit najaar over het beheer van het zogenaamde Belmonte Arboretum op de Wageningse Berg.
REDACTIE WETENSCHAP